

HOOFSTUK IV

h PEDAGOGIESE PERSPEKTIEF OP ENKELE POTENSIEEL TE VROEË SKOOLVERLATERS WAT BY DIE PEDOTERAPIEGROEP BETROKKE WAS

1. INLEIDING.

In die vorige hoofstuk is h uiteensetting gegee van die werkwyse, verloop en uitkoms van die ondersoek. Daar is gewys op die wyse waarop potensieële skoolverlaters betrek is en die pedoterapiegroep geselekteer is. Verder is daar gepoog om h beeld te gee van enkele algemene sake uit die inhoud van die pedoterapeutiese gesprekke met die potensieel te vroeë skoolverlaters asook van die gesprekke met die ouers van hierdie kinders. Ten slotte is die uitkoms van die pedoterapeutiese gesprekke op die skolastiese prestasies van hierdie kinders met behulp van h tabel aangetoon.

Vervolgens sal drie potensieel te vroeë skoolverlaters wat by die pedoterapiegroep betrokke was, volledig bespreek word (vgl. Hoofstuk III, p.60). In hierdie bespreking sal gewys word op die faktore wat aanleiding gegee het tot hul onderprestasie op skool asook op die inhoud en verloop van die pedoterapie in elke geval.

2. Persoonsbeelde van enkele potensieel te vroeë skoolverlaters.

2.1 Maria

2.1.1 Identifikasiedata.

- i) Naam : Maria
- ii) Ouderdom: 15 jaar 7 maande
- iii) Skool : h Skool in h hoër sosio-ekonomiese omgewing.
- iv) Standaard: 8.

2.1.2 Historisiteitsbeeld.

Maria is die vierde oudste van sewe kinders waarvan vier dogters en drie seuns is en wat almal ongeveer een jaar in ouderdom van die volgende een verskil. Op grond van hierdie geringe ouderdomsverskille blyk dit dat sy as baba nie veel aandag van haar moeder ontvang het nie. Uit die gesprek met die ouers blyk dit dan ook dat daar nie sterk affektiewe bindinge tussen hulle en hul kinders bestaan nie.

Vanweë sy professionele beroep geniet Maria se vader 'n redelike mate van sosiale aansien en as gesin ontbreek dit hulle geensins aan materiële middele nie. Die moeder werk die afgelope vier jaar as ontvangsdame en boekhoudster vir haar man. Gedurende die onderhoud het dit dan ook baie duidelik geblyk dat haar man se beroepstatus 'n baie pertinente rol in haar lewe speel. Ook die vader het dit duidelik gestel dat hy 'n besige man is en die onderhoud as 'n vermorsing van tyd beskou. Hy is van mening dat Maria se "luiheid", soos hy dit stel, om te leer en haar "liefde vir kêrels" die enigste rede vir haar gebrekkige skoolvordering is.

Alhoewel sy baie min belangstelling in haar skoolwerk toon, verdiep Maria haarself in buitemuurse aktiwiteite soos sang-, klavierlesse en sport. Sy werk nie volgens 'n vasgestelde studierooster nie en indien sy wel sover kom om te studeer, lees sy die studiemateriaal slegs een maal deur. Sy was gedurende haar hele skoolloopbaan 'n onderpresteerder en sy het dan ook standaard agt gedruip. Dit het meegebring dat haar jonger suster nou in dieselfde standaard as sy is. Maria deel ook tuis 'n kamer met hierdie suster van haar wat volgens haar ouers, 'n baie pligsgetroue (ten opsigte van haar skoolwerk) en netjiese kind is. Dit gee dikwels aanleiding tot struwelinge, veral as sy Maria aanspreek oor haar skoolwerk of slordigheid want laasgenoemde kap dan altyd terug met: "Moenie my wil domineer nie !"

Ondanks haar hardkoppigheid en onwilligheid om haar op behoorlike wyse op die leerstof te rig, beskryf Maria se ouers haar tog as liefdevol en vergewingsgesind. As sy egter nie haar

sin kry nie, is sy geneig om te sê dat hulle nie vir haar omgee nie of dat hulle nie vir haar lief is nie. Verder is sy baie selfstandig en kom geheel onafhanklik voor.

Ten aansien van die normatiewe blyk dit dat Maria redelik hoë eise aan haarself stel. Sy is h gereelde kerkganger wat poog om Christelik te lewe. Haar ouers gaan egter nooit kerk toe nie en sy probeer soms om hulle te "hervorm". Ernstige huislike geskille ontstaan dan ook dikwels aangesien haar een broer in die teologie studeer en die ouers nie daarmee tevrede is nie. Maria tree gewoonlik vir hom in die bresse en dit vertroebel die verhouding met haar ouers. Ondanks die feit dat sy gereeld die kerk besoek, beweer haar ouers dat sy soms leuens vertel om haarself in h beter lig te stel.

Maria se gesagsaanvaarding is nie baie goed nie, en, alhoewel sy nie direk in opstand kom teen haar vader se gesag nie, maak sy meestal soos sy wil. Sy sê soms sy sal h opdrag uitvoer maar doen dit dan tog nie. Dit hang grootliks van die aard van die opdrag af en of sy "lus" het om dit te doen alvorens sy dit wel doen. Sy is soms geweldig parmantig en gedurende die afgelope jaar het sy nog lyfstraf daarvoor van haar vader gekry.

Uit die gesprek met die ouers was dit verder ook duidelik dat die gesinsverhoudinge nie baie goed is nie. Maria en haar moeder kry dikwels woorde oor haar onwilligheid om haar skoolwerk te doen asook oor haar slordigheid en onverantwoordelikheid. Haar ouers is ook nie ten gunste van die verhouding wat sy met h manstudent het nie en het hom dan ook die huis belet. Dit is h aangeleentheid waaroor Maria baie ongelukkig is en wat bydra tot haar belewing van haar gesitueerdheid as baie ongunstig. Die enigste persoon in die gesin met wie sy goed oor die weg kom is haar broer wat vir predikant studeer en vir wie sy h groot mate van bewondering toon.

Hoewel Maria redelik goed met haar skoolmaats oor die weg kom, beweeg sy in h buiteskoolse vriendekring wat hoofsaaklik uit studente bestaan. Dit bied aan haar h ruimte waarin sy kan ontvlug van die skoolsituasie waarin sy nie belangstel nie en wat sy as "benede" haar beskou.

2.1.3 Intelligensie-analise.

Volgens die inligting wat van die skoolhoof verkry is, behaal Maria op die Nuwe Suid-Afrikaanse Groepskaal 'n intelligensiesyfer van 120. Om die betroubaarheid van hierdie syfer te kontroleer is die Nuwe Suid-Afrikaanse Individuele Skaal ook ingeskakel. Hierop behaal sy 'n syfer van 123 op die volle skaal met 'n verbale syfer van 122 en 'n nie - verbale syfer van 120.

Uit 'n verdere evaluering van Maria se verstandelike moontlikhede, blyk dit dat dit kwalitatief ook besonder goed is. Hiermee word bedoel dat die wyse en die niveau waarop sy antwoorde verstrek, besonder hoog is. Op die Hermann Rorschach - inkvlek-medium behaal sy 'n F+ van 88 persent en haar antwoorde op die projeksie- en ekspressiemedia getuig daarvan dat sy daartoe in staat is om haar gedagtes effektief en op 'n hoë niveau uit te druk. As nou in aanmerking geneem word dat haar affektiewe belewinge uiters versteurde is en dus as 'n remmende faktor beskou moet word, kan met 'n redelike mate van sekerheid aangeneem word dat haar intelligensie moontlikhede waarskynlik nog heelwat hoër lê as wat die syfers aandui. As haar affektiewe belewinge gestabiliseer kan word, kan verwag word dat haar intelligensiesyfer nog sal verbeter.

2.1.4 Projeksie- en ekspressiemedia.

Die gegewens soos verkry uit die media wat tydens die selekteringsonderzoek ingeskakel is, naamlik die Rotter Onvoltooide Sinnemedium en die P.H.S.F. - Verhoudingevraelys, dui daarop dat Maria in 'n huislike situasie vasgevang is wat sy as uiters labiliserend beleef. Dit blyk dat haar verhouding tot haar ouers asook die ouers se verhouding onderling tot mekaar, uiters versteurd is. Hierdie ongunstige situasie gee aanleiding tot spanning, angs en onsekerheid by Maria wat stremmend inwerk op haar stigting van formele didaktiese verhoudinge. Sy beleef die huislike situasie as 'n inperkings van haar persoonlike vryhede en dit gee aanleiding tot opstandigheid en aggressiwiteit teenoor haar ouers. Sy probeer hierdie situasie ontvlug deur deelname aan 'n "studentewêreld" en 'n soeke na plesier.

Ter toeligting van bogenoemde, word daar gewys op haar beantwoording van die volgende sinne uit die Rotter Onvoltooide Sinnemedium:

- i) Tot my spyt het ek in 'n ongelukkige huisgesin groot geword.
- ii) Snags in my bed dink ek aan hoe dit sou wees as ons 'n gelukkige huisgesin was.
- iii) My senuwees is op hol as ek by die huis kom.
- iv) Ek is spyt oor die gesindheid in my ouerhuis.
- v) Die gelukkigste oomblik is wanneer daar 'n bietjie vrede in ons huis is.

Bogenoemde dui veral op Maria se negatiewe beleving van haar ouerhuis en dit soeke na 'n "bietjie vrede" tuis.

Die volgende gee 'n beeld van Maria se beleving van die verhouding tussen haar vader en moeder:

- i) My grootste vrees is dat my ouers sal skei.
- ii) Toe ek 'n kind was het my ouers nie so baie baklei nie.
- iii) Daar is niks wat my so ontstel as my ouers wat altyd baklei.

Uit die volgende blyk Maria se beleving van die verhouding tussen haar en haar ouers en veral die verhouding tot haar moeder:

- i) Ek voel 'n behoefte aan ouerliefde.
- ii) Die enigste struikelblok in my lewe is my ouers.
- iii) Ek haat my ouers soms.
- iv) 'n Moeder is daar om 'n kind se lewe te vergal.
- v) Ek wonder soms hoekom my ma my nog nie vermoor het nie.

Bogenoemde gee 'n duidelike beeld van Maria se beleving van haar gesitueerdheid. Ondanks die labiliserende uitwerking wat hierdie situasie op haar het, blyk dit dat sy daartoe in staat is om self tot die kern van haar probleem deur te dring. Dit dien ook nog as verdere bewys van haar goeie verstandelike moontlikhede. Die temas, soos blyk uit bostaandesinne, spreek ook baie duidelik

uit die media wat tydens die individuele ondersoek ingeskakel is.

'n Analise van Maria se antwoorde op die Hermann Rorschach - inkvlekmedium, dui daarop dat haar affektiewe lewe grootliks gelabiliseer is. Hier is ook duidelik sprake van angs en onsekerheid en uit 'n fenomenologiese analise van die antwoorde kan afgelei word dat sy haar situasie as bedreigend beleef. Haar beleving van haar huislike situasie as bedreigend en inperkend gee aanleiding tot aggressie wat teen haar gesitueerdheid gerig is. Dit is dan ook geen verrassing dat sy nie kan kom tot die stigting van bindende medemenslike verhoudinge nie. Bogenoemde faktore gee aanleiding tot haar vasgelopenheid in die skoolsituasie.

Ondanks ongunstige antwoorde soos "baklei" (vgl. plaat 2) en "bloed" (vgl. plaat 2 en 9) wat blyk uit 'n tematiese ontleding van haar antwoorde op die Hermann Rorschach-inkvlekmedium, is daar tog 'n positiewe tendens in die bewegingsantwoorde wat sy gee en haar goeie verhouding tot die realiteit te bespeur.

Uit die grafiese ekspressiemedia en ook uit die tematiese appersepsiemedia blyk dit dat Maria haar verhouding tot ander en veral haar verhouding tot haar moeder, as ongunstig beleef. Sy vertel die verhaal van 'n moeder wat "nors en ontevrede" is met haar dogter se keuse van 'n nuwe rok (vgl. "Michigan Picture Test", plaat B 2) asook van 'n moeder wat 'n "witbroodjie" bederf terwyl die ousus met "afsku" toekyk (vgl. "Symonds Picture-Story Test", plaat 1). Hieruit spreek dan ook haar beleving daarvan dat haar vryheid ingeperk word en dat haar moeder nie aan haar die geleentheid bied om self te kies en sodoende self iemand te word nie.

'n Selfondersoekvraelys, naamlik die I.P.A.T. - Angsskaal (bepaal die mate van angs wat daar by die persoon teenwoordig is aan die hand van vyf "komponente van angs" (vgl. 4, p.16), bring aan die lig dat Maria nie daartoe in staat is om die situasie waarin sy haarself bevind, te verwerk nie. Dit gee aanleiding tot agterdogtigheid, nie net teenoor gesinslede nie maar ook teenoor ander sodat ook haar medemenslike verhoudinge verder daardeur benadeel word.

Uit 'n fenomenologiese ontleding van hierdie vraelys blyk dit dat sy haar ouers baie selde bewonder en hulle as onredelik beskou vanweë die eise wat hulle stel. Die ontoereikende ouer-kind verhouding en die onveilige gesinsituasie, wat aan haar geen steun tot volle ontplooiing bied nie, gee aanleiding daartoe dat Maria baie onafhanklik voorkom. Dit moet egter gesien word as 'n skynselfstandigheid waaragter sy haar belewinge van onsekerheid en onveiligheid probeer verberg.

2.1.5 Samevattende Persoonsbeeld.

Maria is 'n dogter met bogemiddelde verstandelike moontlikhede maar vanweë labiele paties-affektiewe belewinge kan sy hierdie moontlikhede nie optimaal aktualiseer nie. Hierdie versteurde patiese belewinge het hul oorsprong in die gesinsituasie wat as baie ongunstig en inperkend deur Maria beleef word. Sy is van mening dat dit in haar ouerhuis hoofsaaklik gaan om die status van haar vader en dat daar nie veel vir die kinders omgee word nie. Sy beleef dat sy nie deur haar ouers aanvaar word nie en dat hulle, en veral haar moeder, haar in alles wat sy doen, teëgaan. As die vierde van sewe kinders is dit duidelik dat sy nooit veel aandag van haar ouers ontvang het nie en is daar min sprake van toereikende affektiewe bindinge tussen hulle. As hiermee saam in aanmerking geneem word dat sy die verhouding tussen haar ouers as ongunstig beleef, is dit duidelik waarom sy die gesinsituasie as bedreigend beleef. Die onsekerheidsbelewing wat spruit uit die belewing van vrees dat haar ouers kan skei of dat haar moeder haar kan "vermoor", gee aanleiding tot aggressie en 'n skynselfstandigheid aangesien dit 'n wyse is waarop sy haarself kan handhaaf en wat aan haar 'n mate van sekerheid verleen.

Vanweë hierdie labiliserende gesinsmilieu kan Maria haar nie op gnostiese-kognitiewe wyse op die formele leeropgawe rig nie. Sy loop haar dus in die skoolsituasie vas en druipe dan ook standaard agt met die verdere ontstellende gevolg dat haar jonger suster nou saam met haar in dieselfde standaard is. Haar ouers openbaar geen insig en simpatie met hierdie probleem van haar nie en sy beleef dit dat sy deur hulle verwerp word aangesien sy nie aan die eise wat ten opsigte van skoolwerk aan haar gestel word, kan voldoen nie. Dit bring mee dat sy die skool- en huiswerksituasie afwys en daarvan probeer ontvlug deur 'n soeke na prestasie in buiteskoolse aktiwiteite soos sang, klavierlesse en sport.

Dit is verder ook duidelik dat daar by Maria n soeke na erkenning en ouerliefde is. Aangesien sy beleef dat sy dit nie by haar ouers kry nie, soek sy dit by haar broer deur n skynbeeld van godsdienstigheid voor te hou. Saam met haar studentevriend probeer sy egter haar situasie verder ontvlug deur deelname aan jolige studenteaktiwiteite.

Gesien vanuit die kompleksiteit van haar probleem is daar in die pedoterapie aan Maria die nodige erkenning gegee en is sy daartoe gesteun om in n toenemende mate, die verantwoordelikheid te aanvaar om haar verstandelike moontlikhede optimaal te aktualiseer. Ook haar ouers is begelei tot insig in hul aandeel aan haar onderprestasie.

2.1.6 Hulpverlening.

Hulpverlening aan Maria het een maal per week gedurende skoolure geskied en altesaam 10 pedoterapeutiese gesprekke is met haar gevoer. Die doel van die eerste paar pedoterapiesessies was om tot n ontmoeting met haar te kom. Die gesprekke het hoofsaaklik om haar skolastiese prestasies gedurende die voorafgaande eksamen gesentreer, terwyl haar wyse van studie en haar planne vir die toekoms ook bespreek is.

Tydens hierdie eerste paar gesprekke het dit aan die lig gekom dat Maria geen vaste studieprogram het nie en indien sy wel by haar skoolwerk uitkom, dan lees sy dit slegs een maal deur. Sy neem aan n groot aantal buiteskoolse bedrywighede deel en doen byna nooit huiswerk nie. Ten aansien van haar toekomspektief blyk dit dat, alhoewel sy nie n definitiewe beroep in gedagte het nie, sy besef dat sy haar skoolloopbaan sal moet voltooi aangesien haar ouers van haar verwag om n kursus aan n universiteit te volg.

Gedurende die verdere verloop van die hulpverlening is daar gepoog om Maria te wys op haar goeie verstandelike moontlikhede en haar verantwoordelikheid ten opsigte van die verwerking daarvan. Dit is as n talent aan haar voorgehou wat sy, netsoos haar sang en sport, tot volle ontplooiing moet laat kom. n Studiemetode (vgl. Hoofstuk III, p.67) is bespreek met die doel om Maria meer aktief by haar skoolwerk te betrek.

Teen die einde van die derde terapiesessie het Maria self oor haar verhouding met haar ouers begin praat en het dit aan die lig gekom dat hulle baie statusbewus is. Sy het ook genoem dat haar ouers se houding teenoor haar broer en haar mansvriend haar baie ongelukkig stem. Probleme in hierdie verband is nou gereeld bespreek en daar is gepoog om haar te begelei tot beter insig in die optrede van haar ouers. Sy is ook daarop gewys om verantwoordelikheid te aanvaar vir haar eie aandeel aan hierdie verhouding. Langs hierdie weg is daarin geslaag om haar te laat insien dat sy en haar vriend nie gedurende weeksaande moet uitgaan nie en het sy meer aandag aan haar skoolwerk begin bestee. Haar ingesteldheid teenoor haar ouers het ook begin verander.

Op grond van die begeleidende gesprek met Maria se ouers het ook hulle opvoedingsbenadering verander. Dit het 'n meer gunstige gesinsituasie meegebring en Maria het dan ook teenoor die pedoterapeut opgemerk dat dit tuis "beter gaan".

Dit het 'n stabiliserende uitwerking op haar affektiewe belewinge gehad en tesame met die vermeerderde aandag aan haar skoolwerk, het sy skolasties beter begin presteer. Die pedoterapeut het sy goedkeuring geheg aan selfs die geringste mate van verbetering om sodoende aan haar die steun en erkenning te gee waarna sy soek.

Deur die toenemende aanvaarding van haar verantwoordelikheid ten opsigte van die verwerkliking van haar verstandelike moontlikhede en deur die meer gunstige gesinsituasie wat geskep is deur die gesprek met haar ouers, is Maria gesteun tot groter inspanning ten opsigte van haar skoolwerk en dus tot beter skolastiese prestasie.

2.1.7 Ouerbegeleiding.

Aangesien daar geen sin in die hulpverlening sou wees indien die oorsprong van die probleem steeds sou bly voort bestaan nie, is 'n gesprek met Maria se ouers gevoer met die doel om hulle tot insig te bring ten opsigte van hul aandeel aan die feit dat sy skolasties onderpresteer.

In die gesprek is Maria se goeie verstandelike moontlikhede aan hulle voorgehou en in teenstelling daarmee haar swak skoolprestasies (36% gemiddeld einde eerste jaar st. 8—vgl. Tabel III, Hoofstuk III). Dit is aan hulle gestel dat h stabiele paties-afektiewe beleving h voorvereiste is vir distansiëring tot gnosties-kognitiewe niveau. Dit spreek dus vanself dat sy op grond van haar gesitueerdheid wat labiele afektiewe beleving bevorder, op paties-afektiewe niveau stagneer en nie na behore kan oorgaan tot h intensionele gerigtheid op die formele opgawe van die didaktiese situasie nie.

Om die ouers tot beter insig in die pedagogiese situasie te begelei, is die pedagogiese verhoudingstrukture (Landman) aan hulle voorgehou. Daar is veral klem gelê op die begrypingsverhouding aangesien dit baie duidelik was dat hulle veral ten aansien daarvan gefouteer het. Hulle toon min begrip vir die labiliserende uitwerking wat Maria se onsuksesvolle skooljaar op haar gehad het. Ook die feit dat haar jonger suster nou in dieselfde standerd as sy is, is nie as h probleemveld deur hulle geïdentifiseer nie. Die ouers is verder daarop gewys dat hulle haar ten aansien van hierdie saak moet steun en moet toon dat hulle haar nog aanvaar ondanks die feit dat sy gefaal het.

Maria soek na erkenning en aanvaarding en aangesien sy dit nie kan verkry deur haar akademiese prestasies nie, poog sy om deur sport en sang die goedgesindheid van haar ouers te verkry. Hierdie buiteskoolse aktiwiteite bied ook aan haar die geleentheid tot ontvlugting uit die skoolsituasie waar sy haar verstandelike moontlikhede nie optimaal verwerklik nie. Sy hou h skynbeeld van selfvertroue en onafhanklikheid voor waaragter sy haar onsekerheid en angs probeer verberg.

Verder is die ouers daarop gewys dat hul verhouding tot mekaar en hul houding teenoor Maria, h grondrede vir haar gebrekkige skoolvordering is. Die voortdurende onenigheid tussen vader en moeder gee aanleiding tot belewinge van vrees dat hulle sal skei en tot onsekerheidsbeleving oor wat die toekoms vir haar inhou. Daar bestaan nie h toereikende samehorigheidsgevoel in die gesin nie en dus ook nie h veilige onsheidsruimte vanwaar sy bereid is om haar op gnosties-kognitiewe niveau te waag nie. Hierdie posisie word vererger deur die verstuurde ouer - kind

verhouding en sy beleef veral die verhouding met haar moeder as bedreigend en inperkend en dit gee aanleiding tot opstandigheid.

In hierdie gesprek is die ouers dus veral gevorm tot groter begrip vir Maria sodat hulle haar kan steun tot die optimale verwerking van haar verstandelike moontlikhede. Deur konsekwente simpatieke gesagsleiding moet sy begelei word tot kennis van die goedkeurens- en afkeurenswaardige. Die verhouding tussen die ouers moet verbeter en aan Maria moet die geleentheid gegee word om daardie vryhede te beoefen waarvoor sy reeds verantwoordelikheid kan aanvaar.

2.1.8 Uitkoms van die pedoterapie.

Uit Tabel III (Hoofstuk III) is dit duidelik dat daar by Maria 'n groot verbetering in haar skoolvordering was. Sy druipt st. 8 in 1973 met 'n gemiddelde persentasie van 36%. Ondanks die feit dat die leerstof nou nie meer onbekend vir haar is nie, behaal sy in die eerste eksamen van 1974 slegs 40% gemiddeld (6% onder klasgemiddeld). Gedurende die tweede kwartaal het die hulpverlening 'n aanvang geneem en sy verbeter met 10% gemiddeld tot 4% bó klasgemiddeld. Aan die einde van 1974 handhaaf sy hierdie persentasie ondanks die feit dat sy geen hulpverlening gedurende die vierde kwartaal ontvang het nie. Sy vorder dus van 13% onder klasgemiddeld tot 4% bo klasgemiddeld, dus 'n algehele verbetering van 17%.

Die hulpverlening wat sy ontvang het en die begeleidende gesprek met haar ouers het 'n stabiliserende uitwerking op Maria se belewing van haar gesitueerdheid gehad. Dit het aan haar die basis gebied vanwaar sy haarself meer intensioneel op die leerstof kon rig. Hoewel nog nie op die bereikbare niveau nie, was daar tog 'n duidelike verbetering in haar skolastiese prestasies te bespeur. Haar aanvaarding van die verantwoordelikheid ten opsigte van die verwerking van haar verstandelike moontlikhede bring mee dat sy nie meer as potensieel te vroeë skoolverlater bestempel kan word nie.

2.2 Martin.

2.2.1 Identifikasiedata.

- i) Naam : Martin
- ii) Ouderdom : 17 jaar 1 maand.
- iii) Skool : 'n Skool in 'n gemiddelde sosio-
ekonomiese omgewing.
- iv) Standerd : 9

2.2.2 Historisiteitsbeeld.

Martin is die tweede oudste van drie kinders en die enigste seun in die gesin. Sy vader is 'n kontrakteur en sy moeder is 'n huisvrou vanaf sy geboorte. Aangesien hy in 'n hegte gesin grootgeword het, het hy van kleins af die aandag en belangstelling van sy ouers geniet.

Uit die historisiteitsgesprek met sy ouers blyk dit baie duidelik dat hulle bekommerd is oor Martin se gebrekkige skoolvordering. Volgens hulle is ook sy onderwysers van mening dat hy heelwat beter kan presteer. Hy is egter 'n kind wat selfstandig voorkom en nooit om enige hulp met sy skoolwerk vra nie.

Alhoewel hy 'n seun is wat aan heelwat buitemuurse sportbedrywighede, soos sokker, atletiek en swem deelneem, is hy baie pligsgetrou ten opsigte van sy skoolwerk. Hy bestee elke middag minstens 'n uur aan huiswerk en werk ook saans na ete. Wat die ouers veral onrustig stem is dat hy, ondanks hierdie feit, standerd sewe gedruip het en tans slegs daarin slaag om "kop bo water te hou". Dit blyk dus dat, hoewel hy oor 'n studieprogram beskik, Martin skolasties nog onderpresteer.

Soos reeds vermeld het Martin binne 'n hegte gesin grootgeword. Dit ouers is baie gelukkig getroud en die verhouding met hul kinders is goed. Veral pa en seun is soos vriende en doen alles saam. Martin kom ook baie goed met sy susters oor die weg. Die verhouding met sy jonger suster is veral goed en hy tree altyd beskermend teenoor haar op. Hy het ook heelwat vriende by die skool en een wat gereeld by hom kom kuier. Ook met sy

onderwysers kom hy goed oor die weg en hulle praat met lof van hom as persoon. Hulle is egter van mening dat hy skolasties beter kan presteer.

Martin is 'n seun wat hoë standaarde aan homself stel en hy verwag ook van sy vriendin om daaraan te voldoen. Hy weet wat sy ouers van hom verwag en hy probeer hulle deur sy optrede tevrede stel. Hy is baie verantwoordelik, eerlik en betroubaar en sal byvoorbeeld nooit laat wees vir 'n afspraak nie.

Die vader is die gesagsfiguur in die huis en Martin aanvaar hom as sodanig. Aangesien hy 'n gehoorsame kind is, het daar nog nooit onenigheid ontstaan nie en was dit nog nooit vir sy vader nodig om hom te straf nie. Soms is hy effens opstandig teen sy moeder se gesag maar voer tog gereeld haar opdragte uit. Ook by die skool ondervind die onderwysers geen probleme met hom ten aansien van gesagsaanvaarding nie.

Dit blyk dus dat Martin in 'n redelik gunstige gesinsmilieu verkeer maar op grond van 'n deeglike diagnostiese analise is dit duidelik dat daar tog faktore is wat aanleiding gee tot sy onbevredigende skoolvordering en dus tot potensieel te vroeë skoolverlating.

2.2.3 Diagnostiseringsondersoek.

Uit die intelligensie-ondersoek blyk dit dat Martin oor baie goeie verstandelike moontlikhede beskik. Vir die doel van hierdie ondersoek is van die Nuwe Suid-Afrikaanse Individuele skaal (vgl. 1, p. 223 - 231), soos opgestel deur die Nasionale Buro vir Opvoedkundige en Maatskaplike Navorsing, gebruik gemaak waarop Martin 'n totaal telling van 133, 'n verbale syfer van 123 en 'n nie-verbale syfer van 141 behaal. Hierdie bevinding strook ook met gegewens soos verkry uit die Rorschach-inkvlekmedium en die wyse waarop hy die taal beheers. As nou opnuut in aanmerking geneem word dat hierdie seun standerd sewe gedruip het, spreek dit vanself dat hy gerem word ten aansien van die optimale aktualisering van sy verstandelike moontlikhede.

Die media, soos ingeskakel tydens die selekteringsondersoek, het aan die lig gebring dat Martin sy vasgelopenheid in die skoolsituasie baie intens beleef. Die volgende sinne illustreer hierdie stelling baie duidelik:

- i) I failed to get through std. 7.
- ii) At school I try to work but cannot cope.
- iii) My greatest fear is examinations.
- iv) Sometimes I feel like strangling school teachers.
- v) I would not like to know what lies ahead of me.
- vi) The future is going to be too much to cope with.

Hieruit blyk nie slegs sy vasgelopenheid in die skoolsituasie nie, maar ook die onsekerheid oor wat die toekoms vir hom inhoud en sy huiwerigheid om die verantwoordelikhede wat dit sal meebring, te aanvaar. Hierdie bevindinge word versterk deur die gegewens soos verkry uit die Verhoudingevraelys waaruit blyk dat Martin se wêreldverhoudinge gekenmerk word deur ontoereikende belewinge ten aansien van selfvertroue en selfbeheer en dat die stigting van formele verhoudinge, soos in die skoolsituasie van hom vereis word, vir hom problematies is. Vanweë sy gebrekkige belewinge ten aansien van selfvertroue en onsekerheid is hy nie bereid om homself te waag met die vreemde leerstof en die onderwyser nie.

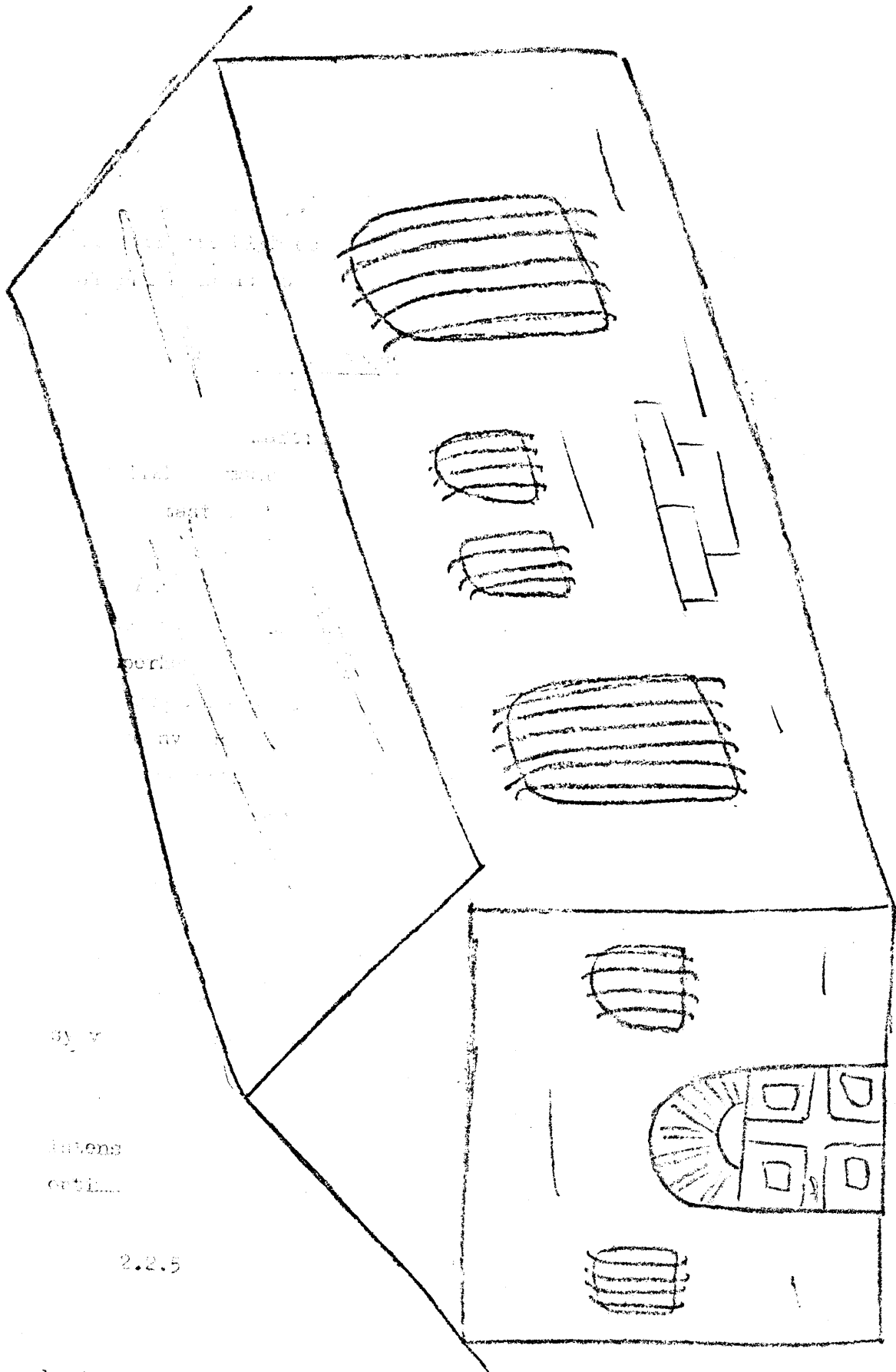
Uit die grafiese ekspressiemedia en uit ander tematiese media spreek veral Martin se onsekerheid en sy algehele afhanklikheid van sy ouers. Hy vertel die verhaal van 'n seun van nege jaar wat hom in die skoolsituasie vasloop en dat hy deur sy ouers in 'n ander skool geplaas word ("Michigan Picture Test", plaat 3). Ook die verhaal van 'n elfjarige seun wie se ouers in 'n lugaanval gedood word en dat die seun self ook later sterf aangesien hy sonder ouers geen warm klere en kos het nie en hy nie in staat is om vir homself te sorg nie ("Michigan Picture Test", plaat 8B). Die hoofrol in Martin se verhale word telkens deur 'n jong seuntjie vertolk en sy menstekening (figuur I) is dan ook 'n jong seun met 'n speelgoed rewolwertjie, waaruit sy infantiliteit en onsekerheid weer eens duidelik blyk. Ook die weglating van die voete openbaar sy lewensonsekerheid (vgl. 2, p.70). Hy maak ook 'n tekening van 'n huis (figuur II) met tralies voor die vensters wat

FIGUUR I

ET YOUNG BOY

FIGUUR II

sy v

intens

ceste...

2.2.5

kon-

pedate

Altoesam van

die eerste g...

moontlik daarop kan dui dat hy sy huislike situasie as inperkend beleef.

Martin se onsekerheid asook sy afhanklikheid van ander, spreek duidelik uit die gegewens soos verkry uit die I.P.A.T.-angsskaal (vgl. 4). Hy is baie onseker van sy optrede voor ander en dit blyk ook dat hy meer van hulle goedgesindheid afhanklik is as wat hulle van syne is.

2.2.4 Samevattende persoonsbeeld.

Martin is 'n seun met uitstekende verstandelike moontlikhede maar wat op grond van paties-affektiewe remminge nie in staat is tot die optimale aktualisering daarvan nie.

Aangesien sy ouers intens in hom belangstel en wel in so 'n mate dat hulle hom oorbeskerm, beleef hy sy huislike situasie as inperkend. Hulle het geen besef van hoe goed sy verstandelike moontlikhede werklik is nie en word die verantwoordelikhede waartoe hy reeds in staat is, nie aan hom toegeken nie. Dit bring onsekerheid en opstandigheid mee maar aangesien die verhouding met sy ouers eintlik goed is, bly hierdie opstandigheid latent. Die ongewenste spanning wat hieruit voortspruit verhoed dat hy, ondanks sy gereelde studietye, hom op toereikende wyse op die leerstof kan rig en loop hy hom dus vas in die skoolsituasie. Aangesien hy nie op skool kan vorder nie, kom hy in opstand daarteen en vandaar dan ook sy verduisterde toekomspektief en sy vrees vir die verantwoordelikhede wat die toekoms mag meebring.

Martin se ouers is dus besig om hom te "versmoor" met hul intense belangstelling eerder as om hom daardeur te steun tot die optimale aktualisering van sy verstandelike moontlikhede.

2.2.5 Hulpverlening.

Martin is 'n aangename seun met wie in 'n relatief kort tydperk tot 'n ontmoeting gekom is. Reeds tydens die tweede pedoterapiesessie het hy spontaan aan die gesprek deelgeneem. Altesaam nege pedoterapeutiese gesprekke is met hom gevoer. Uit die eerste gesprek het geblyk dat hy vasgestelde studietye het

en dat die metode waarvolgens hy studeer, goeie resultate behoort te lewer. Hy het egter ook gekla dat hy nie op sy werk kan konsentreer nie.

Uit die gegewens soos verkry uit die selekteringsonderzoek, was dit duidelik dat Martin nie bewus was van wat presies aanleiding gegee het tot sy gebrekkige skolastiese prestasies nie en daarom moes sy probleem op 'n indirekte wyse met hom bespreek word. Vir hierdie doel is die verhaal van die seuntjie wie se ouers in 'n lugaanval gedood is (kyk p.91), as uitgangspunt geneem. Deur Martin in die plek van die seuntjie te plaas en hom te steun om te skuil en vir homself te sorg, het hy die oorlog oorleef. Die pedoterapeut was saam met hom in alle gevaarsituasies en hy kon dus ingryp en "red" wanneer Martin self nie 'n oplossing gehad het nie. Hy kon dus toenemend veiligheid beleef by die pedoterapeut en dit het die belewing van vertroue meegebring wat nodig was om self 'n oplossing vir sy probleme te vind (vgl. 3, p.91), — nie net in die verhaal nie maar ook in die werklike lewe. Dit is ook aangehelp deur sy ouers se veranderde optrede teenoor hom nadat 'n begeleidende gesprek ook met hulle gevoer is. Met hulle samewerking is groter verantwoordelikheid aan hom toegeken en is daar ook klem gelê op sy verantwoordelikheid ten opsigte van die aktualisering van sy verstandelike moontlikhede.

In die begeleidende gesprek met die ouers is Martin se uitstekende verstandelike moontlikhede onder hulle aandag gebring. Hulle is daarop gewys dat hulle deur hul oormatige bemoeienis hom die geleentheid ontnem om self iemand te wees. Hulle oorbeskerming en die feit dat hulle alles vir hom wil doen, maak hom onseker en onwillig om hom te waag aan die uitdaging wat die skoolsituasie inhou. Aangesien hy skolasties nie kan vorder nie, beleef hy die skoolsituasie as bedreigend en kom hy daarteen in opstand. Daar is dus 'n beroep op Martin se ouers gedoen om daardie verantwoordelikhede wat hy reeds kan dra, aan hom op te dra. Deur dit te doen kon hulle sy selfvertroue verstewig aangesien hy langs hierdie weg self tot die besef kon kom dat hy daartoe in staat is om iets te doen. So is hy dus gesteun tot toenemende bereidheid om hom op die onbekende, formele leeropgawe te rig.

2.2.6 Uitkoms van die pedoterapie.

Ondanks die feit dat Martin se probleem op indirekte wyse gekommunikeer is, het hy skolasties verbasend vinnig verbeter (vgl. Hoofstuk III, Tabel III). Soos reeds vermeld, het hy standerd sewe gedruip en het hy voor die aanvang van die pedoterapie, onder klagemiddeld presteer. Hy slaag standerd agt met 44% wat 4% onder klagemiddeld was. Gedurende die eerste eksamen in standerd nege is daar 'n geringe verbetering maar met die tweede eksamen, na die aanvang van die hulpverlening, verbeter hy met 10% teenoor 'n verbetering van slegs 3% in die klagemiddeld. Ook met die derde eksamen is daar 'n verdere verbetering te bespeur. Hy verbeter dus vanaf 4% onder die klagemiddeld tot 7% bo die klagemiddeld. Gedurende die vierde kwartaal, waarin hy geen hulpverlening ontvang het nie, kom daar egter 'n skerp daling in Martin se skolastiese prestasie voor.

Dit blyk dus dat Martin gedurende die tydperk waarin hulp aan hom verleen is, in 'n toenemende mate die verantwoordelikheid vir die aktualisering van sy verstandelike moontlikhede aanvaar het. Tydens die skeiding na afloop van die pedoterapie, blyk dit egter dat hy nog nie in staat is tot selfstandige besluitvorming nie en dat hy nog van die steun van die pedoterapeut afhanklik is. Met langduriger hulpverlening sou Martin waarskynlik tot optimale aktualisering van sy verstandelike moontlikhede gesteun kon word.

2.3 Ria.

2.3.1 Identifikasiedata.

- i) Naam : Ria
- ii) Ouderdom : 16 jaar 1 maand.
- iii) Skool : 'n Skool in 'n gemiddelde sosio-
ekonomiese omgewing.
- iv) Standaard : 9.

2.3.2 Historisiteitsbeeld.

Ria is die jongste van drie dogters waarvan die oudste reeds werk en die tweede oudste besig is met verdere studies aan 'n universiteit. Haar vader is verbonde aan 'n staatsdepartement waar hy 'n taamlike senior posisie bekleë en haar moeder het tot kort voor hierdie ondersoek as snelskriftikster gewerk. Sy het voldag begin werk direk nadat Ria skool toe is en vir ongeveer een en 'n half jaar was die kinders op die bediende aangewese. Daarna het sy slegs halfdag gewerk.

Hoewel Ria oor 'n eie kamer en lessenaar beskik, bestee sy nie veel tyd aan haar skoolwerk nie. Sy doen wel haar huiswerk maar studeer slegs die dag vóór 'n toets of eksamen. Toe sy jonger was het haar ouers haar dikwels hieroor aangespreek maar nou verwag hulle dat sy self die verantwoordelikheid daarvoor moet aanvaar. Sy probeer dan ook die indruk skeep dat sy ten opsigte van haar leerwerk, onafhanklik is en sy raak aggressief as hulp aangebied word. Aangesien sy dus hoofsaaklik op haarself aangewese is, het sy nooit besonder goed op skool presteer nie. Alhoewel sy meestal in haar kamer is, bring sy die grootste gedeelte van haar tyd deur met musiek en lees. Sy kry ook onderrig in Spaanse danse en dit blyk dat sy heelwat meer daarin belangstel as in haar skoolwerk.

As puberteitsdogter, word Ria deur haar ouers as stil, onseker en effens aggressief beskryf. As jonger kind was sy meer liefdevol van geaardheid. Sy is ook dikwels nukkerig, veral as sy 'n opdrag moet uitvoer soos byvoorbeeld om koffie te maak. Hoewel sy nie in direkte opstand teen haar ouers se gesag kom nie, aanvaar sy dit baie teësinnig en haar moeder moet dikwels opdragte herhaal. Indien 'n argument tussen haar en haar ouers ontstaan, onttrek beide die ouers hulle aangesien Ria gewoonlik die oorhand kry. Haar vader is die mening toegedaan dat kinders nie aan dissipline "gekluister" moet wees nie en dat hulle ook die geleentheid gegun moet word om hulle kant van 'n saak te stel.

Hoewel Ria deur haar ouers as effens onverantwoordelik bestempel word omdat sy nie altyd hul opdragte uitvoer nie, beskou hulle haar tog as 'n persoon wat volgens behoorlikheidseise leef.

Sy ken die verskil tussen 'reg en verkeerd en as gelowige en gereelde kerkganger, poog sy om haarself van die verkeerde te onthou. Sy is 'n eerlike dogter wat slegs in uiterste gevalle 'n leuen sal vertel. Haar ouers probeer ook om die goeie aan haar voor te hou en voor te leef.

Dit blyk dat Ria nie altyd baie goed met haar onderwysers oor die weg kom nie. Sy het dan ook Duits as (keuse) vak gelos aangesien sy en die onderwyseres mekaar nie kon vind nie. Met haar skoolmaats kom sy egter baie goed klaar en sy het veral twee vriendinne met wie sy reeds baie lank bevriend is. Hoewel sy soms saam met seunsvriende uitgaan hou sy nie baie daarvan nie aangesien hulle te ernstig raak na haar sin. Die verhouding met haar susters is nie goed nie en veral sy en die suster net ouer as syself kom van kleins af nie klaar nie. Uit die gesprek met die ouers blyk dit dat hierdie dogter as klein kindjie dikwels siek was en dat Ria dan hulle aandag moes ontbeer. Hulle is ook van mening dat die twee oudste dogters 'n "groep" vorm en dat Ria nie daarby ingesluit word nie. Die verhouding tussen Ria en haar moeder is ook nie wat dit behoort te wees nie. As rede hiervoor voer die moeder aan dat sy begin werk het kort nadat Ria skool toe is. Die kind was dus dikwels op die hulp van haar vader aangewese. As jongste kind het hy haar nogal bederf en dikwels vertroetel maar later het sy begin om dit af te wys en tans tree sy redelik aggressief teenoor hom op. Dit blyk dus dat die gesinsverhoudinge, vanuit pedagogiese oogpunt, ontoereikend is.

Die historisiteitsgesprek het ook aan die lig gebring dat Ria se skoolvordering gedurende haar hele skoolloopbaan redelik gebrekkig was. Ondanks die feit dat haar ouers van haar verwag om self die verantwoordelikheid vir haar skoolwerk te aanvaar, bestee sy nie veel aandag daaraan nie en stel sy meer belang in musiek en in haar Spaanse danslesse. Aangesien sy so min tyd aan huiswerk bestee kom sy dikwels in botsing met haar onderwysers en is die verhouding tussen hulle nie baie goed nie.

In geheel gesien blyk dit dat Ria se verhouding tot die persone in haar leefwêreld ontoereikend is. Haar belewing van

hierdie versteurde verhoudinge gee aanleiding tot onsekerheid en dus tot die ontoereikende verwerkliking van haar verstandelike moontlikhede en tot haar vasgelopenheid in die skoolsituasie.

2.3.3 Diagnostiseringsondersoek.

Uit 'n analise van Ria se beantwoording van die Nuwe Suid-Afrikaanse Individuele Skaal, het aan die lig gekom dat sy oor uitstekende intellektuele moontlikhede beskik. Sy behaal 'n syfer van 128 op die volle skaal, 'n verbale syfer van 122 en 'n nie-verbale syfer van 132. Hierdie bevinding word ook gestaaf met 'n intelligensiesyfer van 125 (behaal op 'n groepskaal) soos vanaf die skool verkry. As in aanmerking geneem word dat hierdie dogter aan die einde van haar standerd agt-jaar onder haar klasgemiddeld (45% teenoor 'n klasgemiddeld van 49%) presteer het, is dit baie duidelik dat sy nie haar verstandelike moontlikhede optimaal aktualiseer nie.

Die selekteringsondersoek het aan die lig gebring dat sy haar vasgelopenheid in die skoolsituasie intens beleef en dat sy daarom ook nie van die skool hou nie. Sy beleef haar gesinsituasie as bedreigend en dit blyk dat haar verhouding tot haar ouers en susters nie na wense is nie. Die feit dat sy nie gesag aanvaar nie, soos wat geblyk het uit die historisiteitsgesprek met die ouers, word ook uit hierdie gegewens bevestig. Dit is dan ook geen verrassing dat daar by Ria 'n sterk begeerte is om van haar gesinsituasie te ontvlug nie.

Die wyse waarop sy die volgende sinne uit die Rotter Onvoltooides Sinnemedium voltooi het, gee 'n duidelike beeld van haar belewing van haar leer- en skoolsituasie:

- i) Ek is spyt dat ek sekere vakke geneem het.
- ii) Ek kan nie konsentreer as die onderwysers iets verduidelik nie.
- iii) Tot my spyt moet ek erken dat ek nie lief is vir leer nie.
- iv) My grootste gebrek is om myself sover te kry om te leer.
- v) Ek wens ek is uit die skool.

Haar beleving van haar gesinsituasie en die versteurde ouer - kind asook suster - suster verhouding kan uit die volgende afgelei word:

- i) Ek voel ongelukkig.
- ii) Ek verdra nie om saam met my ouers te eet nie.
- iii) My vriende weet dat ek probleme met my ouers het.
- iv) Mense wat my nie verstaan nie is my ouers.
- v) Ek vereng my vir my ouers en susters.
- vi) Ek kon nooit my ouers vertrou nie.
- vii) Die enigste struikelblok is my ouers.
- viii) Ek het geen tyd vir my suster nie.
- ix) Ek haat dit om iets saam met my suster te doen.
- x) Dit walg my as my pa iets doen.
- xi) My vader irriteer my.
- xii) h Moeder is iemand wat moet verstaan en liefde gee.
- xiii) Ek sal nooit vergeet dat my ma eenkeer gesê het dat dit beter sal wees as ek weg is nie.

Uit die grafiese ekspressiemedia spreek haar onsekerheid baie duidelik. Die versteurde ouer - kind verhouding en die gebrek aan identifikasie met die moeder blyk oor hieruit. Ook die tematiese media bring hierdie versteurde verhouding onder die aandag. Die begeerte om uit haar situasie te wil ontvlug blyk ook uit Ria se geneigdheid om fantasieverhale te vertel (vgl. Symonds Picture-Story Test, plaat B 8).

2.3.4 Samevattende persoonsbeeld.

Ria is h dogter wat oor uitstekende verstandelike moontlikhede beskik maar wat vanweë haar labiele paties-affektiewe belewinge dit nie optimaal kan verwerklik nie. Op grond van h versteurde onseheidsbeleving, wat spruit uit h ongunstige gesinsituasie, kan sy nie haarself op gnosties-kognitiewe niveau op die leerstof rig nie. Haar gesinsituasie bied nie aan haar die veiligheid vanwaar sy haar leerwêreld kan eksploreer nie. Aangesien sy haar in die skoolsituasie vasloop en dit intens beleef, wys sy hierdie situasie af en is daar h duidelike onvlugtings-tendens by haar te bespeur.

Uit die diagnostiseringsondersoek asook uit die historisiteitsgesprek, is dit duidelik dat die moeder-dogter en die suster-suster verhouding nie na wense is nie. Ria moes op 'n vroeë ouderdom, toe sy aan die begin van haar skoolloopbaan gestaan het, dikwels die aandag van haar moeder ontbeer. Hierdie aangeleentheid is vererger deur die feit dat haar moeder dikwels tikwerk tuis gedoen het en dat haar ouer suster, vanweë haar siekte, meer aandag as sy gekry het. Dit het daartoe aanleiding gegee dat die kommunikasie tussen moeder en dogter verskraal het en dat daar weinig oueridentifikasie plaasgevind het.

Vanweë haar suster se siekte moes Ria voortdurend met haar meeding om die aandag van haar ouers. Dit is dan ook die rede waarom Ria dit so "haat" om iets saam met haar suster te doen. Alhoewel sy byvoorbeeld baie beter as haar suster in musiek is, weier Ria om, soos haar suster, daarvan 'n loopbaan te maak. Sy verkies Spaanse danse aangesien slegs sy daarin presteer en dit dus nie vir haar nodig is om om die aandag en aanvaarding van haar ouers mee te ding nie.

Daar is ook nie veel sprake van 'n verantwoordbare gesagsverhouding tuis nie. Daar word te veel aan Ria se eie verantwoordelikhedsbesef oorgelaat en die ouers onttrek hulle eerder as om tot 'n konfrontasie met haar te kom. Hulle besef nie dat sy nog 'n kind is nie en daarom nog nie in staat is om heeltemal selfstandig keuses te maak nie. Hulle steun haar dus nie daartoe om in hul teenwoordigheid en onder hul toesig, verantwoordelikheid te beoefen nie. Aangesien sy nie die aanvaarding van haar ouers beleef nie, aanvaar sy ook nie hulle gesag nie en word die ouer-kind verhouding nog verder versteur.

Dit spreek dus vanself dat Ria deur middel van die pedo-terapeutiese gesprekke begelei moes word tot 'n daadwerklike aanvaarding van die verantwoordelikheid om haar verstandelike moontlikhede optimaal te aktualiseer. Sy moes tot die besef gebring word dat sy, ondanks haar probleme, nie aan haar situasie uitgelewer is nie en daarom nie haar verantwoordelikhede mag probeer ontduik nie. Sy moet ook kom tot 'n aanvaarding van haar aandeel aan die ontoereikende verhouding met haar moeder en suster en sy moet poog om dit te verbeter. Ook Ria se ouers

moes begelei word tot insig in die oorsprong van haar probleem asook tot 'n beter begrip van die opvoedingsgebeure en veral die gesagsverhouding. Om Ria se vertrouwe terug te wen en deur haar aanvaar te word, moes veral die moeder haarself oopstel en toeganklik maak vir haar dogter.

2.3.5 Hulpverlening.

Ria is een maal per week by die skool besoek en altesaam 10 pedoterapeutiese gesprekke is met haar gevoer. Tydens die opvolgwerk het 'n maatskaplike werkster van die Kinderleidingsinstituut van die Universiteit van Pretoria ook 'n gesprek met haar gevoer.

Vanaf die eerste gesprek met haar was dit duidelik dat Ria agterdogtig is en dit was dan ook nie voor die vierde gesprek dat die vertrouensverhouding sodanig gevestig was dat sy daaraan begin deelneem het nie. Die eerste drie gesprekke is hoofsaaklik daaraan gewy om tot 'n ontmoeting met Ria te kom. Sy is gewys op haar goeie verstandelike moontlikhede asook op haar verantwoordelikheid ten opsigte van die aktualisering daarvan.

Aangesien daar 'n sterk begeerte by Ria is om uit die skool-situasie te ontvlug, is tydens die hulpverlening gepoog om haar die skool en die onderwysers in 'n beter lig te laat sien. Die studiemetode waarvan sy gebruik maak, is ook met haar bespreek en die tekortkominge daarvan is aan haar uitgewys. Hoewel sy vasgestelde studietye het, benut sy dit nie effektief nie en leer slegs die dag voor 'n toets of eksamen. 'n Studiemetode (vgl. Hoofstuk III, p.67) is met haar bespreek en sy is versoek om dit by haar eie omstandighede te implementeer.

Dit was egter eers tydens die vierde pedoterapiesessie dat Ria meer openlik begin praat het oor haar afkeur vir die skool en sekere onderwysers. Die pedoterapeut het van hierdie geleentheid gebruik gemaak om haar te lei tot toenemende aanvaarding van die skoolsituasie en van die gesag van die onderwysers. Op 'n simpatieke wyse is daar gepoog om haar tot die besef te bring van haar aandeel aan die wyse waarop die onderwysers teenoor haar optree, soos byvoorbeeld die feit dat sy so min aandag aan haar skoolwerk bestee.

Geleidelik is daar ook met Ria oor haar huislike omstandighede begin gesels. Dit was duidelik dat sy baie ontevrede was met die feit dat die suster net ouer as syself, "voorgetrek" word. Hieruit het weer eens die ontoereikende verhouding tussen die dogters asook tussen Ria en haar moeder geblyk. Alhoewel Ria probeer voorgee het dat dit haar nie raak nie, was dit duidelik dat sy tog 'n hegte verhouding met haar moeder begeer. Sy is daarop gewys om meer gehoorsaam en behulpsaam te wees en sodoende die goedgesindheid van haar moeder te verkry. Daar is ook gepoog om haar vader, wat sy as 'n effense swakkeling beskou vanweë sy halfhartige gesagsuitoefening, in 'n beter lig te stel.

Uit 'n gesprek wat die gemelde maatskaplike werkster met Ria gevoer het na afloop van die hulpverlening, kon 'n duidelike verbetering bespeur word. Die persoonsbeeld wat sy openbaar, wek baie minder kommer as wat die geval was toe die hulpverlening 'n aanvang geneem het. Sy beleef die skoolsituasie as minder onaangenaam en sy bestee meer tyd aan haar studies. Hoewel sy nie baie openhartig was oor die verhoudinge tuis nie, het sy tog gesê dat die verhouding tussen haar en haar moeder baie verbeter het. Die feit dat sy van plan is om 'n kursus in kleuteronderwys te volg nadat sy die skoolverlaat het, dui daarop dat haar toekomstperspektief nie meer totaal verduister is nie. Sy wil ook nie meer haar ouerhuis verlaat direk na voltooiing van haar skoolloopbaan nie maar wil eers klaar studeer.

Dit blyk dus dat Ria haar gesin- en skoolsituasie as meer gunstig en nie meer as bedreigend beleef nie en dat sy nie meer probeer om dit te ontvlug nie.

2.3.6 Ouerbegeleiding.

Behalwe die historieseitsgesprek met die ouers, het die navorser ook 'n begeleidende gesprek met hulle gevoer waarin die faktore wat aanleiding gegee het tot Ria se onderprestasies op skool, breedvoerig met hulle bespreek is. Tydens die tydperk waarin Ria pedoterapie ontvang het, het die maatskaplike werkster twee gesprekke met die moeder gevoer.

Gedurende die begeleidende gesprek met die ouers het die navorser Ria se uitstekende verstandelike moontlikhede, asook

affektiewe stabiliteit as voorwaarde vir die optimale aktualisering daarvan, aan hulle voorgehou. Hulle is gewys op die labiliserende uitwerking wat die ontoereikende moeder - dogter verhouding en die gesinsituasie as 'n geheel, op Ria het. Hierdie situasie rem haar in die aktualisering van haar verstandelike moontlikhede en dit gee dus aanleiding tot haar vasgelopenheid in die skoolsituasie. Aangesien sy nie in die skoolsituasie kan vorder nie, is daar 'n begeerte by haar om dit te ontvlug.

Die onderskeie verhoudingstrukture (vgl. Hoofstuk III, p.65) is vervolgens bespreek en daar is veral klem gelê op die begrypings- en gesagsverhouding. Die vader is daarop gewys dat hy baie sterker sal moet optree aangesien Ria nog nie selfstandig besluite kan neem nie. Deur simpatieke maar ferm gesagsleiding kan hy haar steun tot die neem van die regte besluit en sodoende aan haar die nodige sekerheid en affektiewe stabiliteit gee. Deur hulle te onttrek aan 'n argument met Ria word geen probleme opgelos nie, maar openbaar die ouers hulleself as "swakkelinge" in haar oë. Deur ferm dog simpatieke gesagsleiding kan die goedkeurenswaardige aan haar voorgehou word en kan dit sekerheidsbeleving meebring aangesien sy dan weet wat van haar verwag word.

Ook die begrypingsverhouding tussen moeder en dogter is baie deeglik bespreek. Aangesien Ria as jong kind dikwels die aandag van haar moeder moes ontbeer vanweë haar moeder se werksomstandighede of die siekte van haar suster, het sy haarself as nie-aanvaar beleef. Die voortdurend "kompetisie" met haar suster om die aandag van haar moeder, het by Ria 'n afkeur ten opsigte van haar suster laat ontstaan. Dit is duidelik aan die moeder gestel dat sy nou die een sal wees wat toenadering moet soek en haarself vir Ria toeganklik moet maak.

Hierdie begeleidente gesprek met die ouers is deur die maatskaplike werkster opgevolg en twee verdere gesprekke is met die moeder gevoer. Reeds met die eerste van hierdie twee gesprekke het dit duidelik geword dat die verhouding tussen moeder en dogter besig is om te verbeter. Ria het nou self toenadering gesoek nadat sy die ontluikende verhouding aanvanklik versteur het. Hoewel daar op daardie tydstep nog nie veel sprake van 'n affektiewe binding was nie, was dit tog duidelik dat die moeder meer insig in Ria se probleme openbaar het en dat sy poog om die

gaping tussen hulle, te oorbrug.

Die tweede gesprek, twee maande later, het aan die lig gebring dat die verhouding baie verbeter het. Ria sluit haarself by gesprekke aan en sonder haarself nie meer in haar kamer af nie. Die moeder is veral verheug oor die feit dat Ria nie meer van plan is om die huis direk na voltooiing van haar skoolloopbaan te verlaat nie. Sy is egter bevrees dat Ria nie die studiebeurs waarvoor sy aansoek gedoen het, sal kry nie en wil haar dus daarop voorberei. Die maatskaplike werkster begelei haar egter daartoe om saam met Ria te hoop en indien sy dit dan wel nie kry nie, aan haar te toon dat sy nog as kind aanvaar word.

Hoewel daar soms nog insidente is wat probleme skep, is dit duidelik dat die situasie geheel verander het. Die veranderde gesinsituasie is 'n situasie waarbinne Ria aanvaarding en sekerheid beleef en dit bied aan haar die veilige onsheidsruimte vanwaar sy haarself gnosties-kognitief op die leerstof kan rig.

2.3.7 Uitkoms van die pedoterapie.

Wanneer Ria se skolastiese prestasies voor die pedoterapie vergelyk word met dié daarna (vgl. Hoofstuk III, Tabel III), dan blyk dit dat sy vanaf 4% onder die klasgemiddeld tot 2% bo die klasgemiddeld verbeter het. Daar het dus nie by haar so 'n skouspelagtige verbetering ingetree soos byvoorbeeld by Maria nie, ondanks die feit dat 10 pedoterapeutiese gesprekke met haar gevoer is en dat die maatskaplike werkster intensiewe opvolgwerk gedoen en twee verdere gesprekke met die moeder gevoer het. Wat egter wel van betekenis is, is die feit dat daar nie 'n daling ingetree het na beëindiging van die pedoterapie nie.

Dit is dus duidelik dat alle leerlinge nie ewe vinnig skolasties verbeter na pedoterapeutiese bemoeienis nie. Indien weer in aanmerking geneem word dat dit relatief lank geneem het om tot 'n ontmoeting met Ria te kom, is dit tog moontlik dat sy nog heelwat sou verbeter het indien die hulpverlening langer voortgeduur het. Dit is egter onmoontlik om te sê of dit definitief die geval sou gewees het. Om hierdie rede moet daar gewys word op die noodsaaklikheid van 'n aantal prognostiese kriteria

aan die hand waarvan daar tot 'n redelike mate bepaal kan word in hoeverre die potensieel te vroeë skoolverlater sal antwoord op die steun wat hy in die terapeutiese situasie ontvang en of die terapie oor 'n langer of korter tydperk sal moet strek.

3. Samevattende opmerkings.

Die doel van hierdie hoofstuk was om aan die hand van enkele persoonsbeelde die moontlikheid van hulpverlening aan die potensieel te vroeë skoolverlater aan te toon. Alhoewel al die leerlinge wat by die pedoterapiegroep betrokke was, onderprestasie as simptome vertoon het, het dit tog geblyk dat elkeen van hulle in 'n unieke situasie verkeer en dat die aanleidende faktore tot hul gebrekkige skoolvordering uiteenlopend van aard was. In die laaste instansie kon die meeste van hierdie faktore egter teruggevoer word tot versteurde onsheid in die gesinsituasie wat aanleiding gegee het tot 'n versteurde uitgaan-na-wêreld.

Ondanks algemene riglyne (vgl. Hoofstuk II, 2.2), was dit in die pedoterapeutiese situasie noodsaaklik dat met elke potensieel te vroeë skoolverlater, op grond van die uniekheid van sy situasie, op 'n anderse wyse tot 'n ontmoeting gekom moes word. So is daar byvoorbeeld baie gou tot 'n ontmoeting met Maria gekom en het sy self die inisiatief geneem in die bespreking van haar probleem. Martin se probleem het anoniem gebly en dit moes op 'n indirekte wyse bespreek word. In die geval van Ria moes die maatskaplike werkster 'n groot bydrae lewer ten aansien van die begeleiding van die ouers. Uit hierdie laaste persoonsbeeld blyk dit dan ook baie duidelik dat die maatskaplike werkster wat pedagogies geskool is, 'n reuse aandeel kan hê in die opheffing van die onderpresteerder se geneigdheid tot te vroeë skoolverlating. Haar waarde lê veral in die addisionele inligting wat verkry word uit haar huisbesoeke asook in die begeleiding wat sy kan bied aan ouers van potensieel te vroeë skoolverlaters, veral waar dit blyk dat slegs een begeleidende gesprek onvoldoende is.

Dit is noodsaaklik dat die pedoterapeut wat hulpverlening aan die potensieel te vroeë skoolverlater bied, intensief geskool sal wees in die ortopedagogiek en pedoterapie. Hy moet deur middel van diagnostisering kan deurdring tot die kern van elke kind se probleem en hom dan pedoterapeuties steun tot die aanvaarding van die verantwoordelikheid vir die optimale aktualisering van sy verstandelike moontlikhede.

4. Verwysings.

1. Kotze, J.M.A. : Die leerwêreld van die breinbeskadigde kind as beleweniswêreld : 'n Psigologies - Pedagogiese evaluering, Ongepubliseerde D.Ed - proefskrif. Universiteit van Pretoria, 1968.
 2. Nel, B.F. en Esterhuysen, C.H. : Die tekening van die menslike figuur as 'n "projeksie" - tegniek, Opvoedkundige Studies Nr. 22, Werkgemeenskap, U.P. 1958.
 3. Pretorius, J.W.M. : Grondslae van die pedoterapie, McGraw-Hill Boekmaatskappy, Johannesburg, 1972.
 4. Suid-Afrikaanse Raad vir Geesteswetenskaplike Navorsing, Handleiding vir die I.P.A.T. - angsskaal, Instituut vir Psogometriese Navorsing, Pretoria, 1969.
-